Πνευματικό Αλφάβητο (Αγ. Δημήτριος του Ροστώφ)

Date : 16 Αυγούστου, 2010

Ένα πνευματικό πράγματι αλφάβητο, διασκευασμένο από το ομότιτλο έργο του αγίου Δημητρίου, επισκόπου Ροστώφ, του θαυματουργού (1651-1709). Προσαρμοσμένο στα εικοσιτέσσερα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου, καθορίζει τα θεμέλια και τα πλαίσια της ορθόδοξης πνευματικής ζωής. Μέσα σ' αυτό το μικρό βιβλίο, που πληθωρικά χρησιμοποιεί τις θείες Γραφές και την πατερική σοφία, θα βρει πολύτιμες συμβουλές κάθε αγωνιζόμενος πιστός.

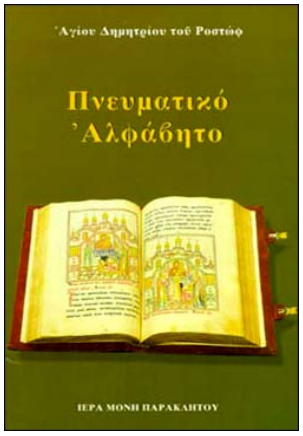

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ ΩΡΩΠΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ, 1996

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Από την Ιερά Μονή Παρακλήτου

Βλαστάρι θαλερό, από τα πιο νέα, της αγιοτόκου ρωσικής γης είναι και ο άγιος Δημήτριος, μητροπολίτης Ροστώφ, ο νέος θαυματουργός.

Ο άγιος Δημήτριος του Ροστώφ, γιος του αξιωματικού Σάββα Τουπτάλα, γεννήθηκε τον Δεκέμβριο του 1651 στην κωμόπολη Μακάρωφ, κοντά στο Κίεβο. Το βαπτιστικό του όνομα Λίαν Δανιήλ Ανατράφηκε και διδάχθηκε τα πρώτα γράμματα μέσα σε μια βαθύτατα ευσεβή οικογένεια. 'Από το 1662 μέχρι το 1665 ο Δανιήλ φοιτησε στο κολλέγιο Κιεβο-Μογγιλιάνσκυ, όπου για πρώτη φορά εκδηλώθηκαν τα σπάνια χαρίσματα και οι εξαιρετικές διανοητικές ικανότητες του. Πολύ γρήγορα έμαθε την ελληνική και λατινική γλώσσα και σπούδασε κλασσικές επιστήμες. Στις 9 Ιουλίου του 1668 εκάρη μοναχός στη μονή του αγίου Κυρίλλου και πήρε το όνομα Δημήτριος, προς τιμήν του μεγαλομάρτυρας αγίου Δημητρίου του Θεσσαλονικέως.

Στις 25 Μαρτίου του 1669 χειροτονήθηκε διάκονος, οπό τον μητροπολίτη Κιέβου Ιωσήφ, και στις 23 Μαΐου του 1675 πρεσβύτερος, από τον αρχιεπίσκοπο Τσερνιγώφ Λάζαρο. Υπηρέτησε ως ιεροκήρυκας και ηγούμενος σε διάφορες μονές της Ουκρανίας, Λιθουανίας και Λευκορωσίας. Γύρω στα 1684 άρχισε να συγγραφή, στη Λαύρα του Κιέβου, το μεγάλο έργο του, τον Συναξαριστή ("Τσέτμινέϊ"), δηλαδή τους βίους των αγίων ολοκλήρου του εκκλησιαστικού έτους. Ο προϊστάμενος της Λαύρας αρχιμανδρίτης Βαρλαάμ (Γιασίνσκυ), γνωρίζοντας καλά το υψηλό διανοητικό επίπεδο, τη μόρφωση, τη φιλοπονία και το λογοτεχνικό χάρισμα του μαθητού του, τον προέτρεψε επίμονα ν' ασχοληθή μ' αυτή τη σπουδαία εργασία.

Από τότε ολόκληρη η ζωή του αγίου Δημητρίου αφιερώθηκε στη σύνταξη του Συναξαριστού. Το 1688 εκτυπώθηκε ο πρώτος τόμος (Σεπτέμβριος, "Οκτώβριος, Νοέμβριος), το 1695 ο δεύτερος (Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος) και το 1700 ο τρίτος (Μάρτιος, Απρίλιος, Μάιος).

Εν τω μεταξύ, το κηρυκτικό χάρισμα και το συγγραφικό έργο του ιερομόναχου Δημητρίου προκάλεσαν την προσοχή του πατριάρχου Αδριανού (+ 1700) και άλλων εκκλησιαστικών αξιωματούχων, οι όποιοι εκτίμησαν βαθιά τα πνευματικά προσόντα, τις αρετές και τον ένθεο ζήλο του. Έτσι, στις 23 Μαρτίου 1701 χειροτονείται στον ναό της Κοιμήσεως του Κρεμλίνου μητροπολίτης Τομπόλσκ και Σιβηρίας. Επειδή όμως, λόγω της εύθραυστης υγείας του, ήταν αδύνατη η παραμονή του στη Σιβηρία, στις 4 Ιανουαρίου 1702 εκλέγεται μητροπολίτης Ροστώφ και Γιαροσλάβ. Μόλις έφθασε στην έδρα του, την 1η Μαρτίου του 1702, άρχισε ένα ευρύ έργο για την πνευματική και υλική ανόρθωση της επαρχίας και του ποιμνίου του. Δυστυχώς όμως οι περισσότεροι οραματισμοί του έμειναν ανεκπλήρωτοι ή ημιτελείς, λόγω ελλείψεως οικονομικών μέσων: Ήταν η εποχή πού η πολιτεία επιζητούσε με όλα τα μέσα να περιορίση τις δυνατότητες της Εκκλησίας, πλήττοντας πρωτίστως την οικονομική ευρωστία της.

Ο άγιος Δημήτριος αγωνίσθηκε σθεναρά και για την ενότητα της Ρωσικής Εκκλησίας, πού υπέστη βαρύτατο πλήγμα με το σχίσμα των παλαιοπίστων*. Έκτος από πολυάριθμα κηρύγματα, αφιέρωσε στη μελέτη και την κριτική της σχισματικής διδασκαλίας και το έργο "Έρευνα περί της πίστεως του Μπρύνσκ" (Μπρύνσκ ήταν η περιοχή πού ζούσαν οι πιο πολλοί σχισματικοί).

Το 1709, τελευταίο έτος της επιγείου ζωής του, ο άγιος Δημήτριος τελείωσε και τον τέταρτο τόμο του Συναξαριστού (Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος), ενώ συγχρόνως αναθεώρησε και τους προηγουμένους τρεις τόμους.

Στις 28 "Οκτωβρίου του 1709, κατά τη διάρκεια νυκτερινής προσευχής, ο άγιος ιεράρχης αναπαύθηκε εν Κυρίω ζώντας μέσα σε απόλυτη πτώχεια. Έκτος από βιβλία και χειρόγραφα, δεν βρέθηκε κανένα άλλο περιουσιακό του στοιχείο. Τούτο μαρτυρεί και η συγκινητική διαθήκη του, την οποία μπορεί να διάβαση ο αναγνώστης στο τέλος αυτού του βιβλίου. Ετάφη στη μονή του αγίου Ιακώβου του Ροστώφ, σε μια γωνιά του Καθολικού πού ο ίδιος είχε επιλέξει, στις 25 Νοεμβρίου του 1709. Η εύρεσης του ιερού σκηνώματος του έγινε στις 21 Σεπτεμβρίου του 1752. Το δρύινο

φέρετρο και τα χειρόγραφα, πού υπήρχαν μέσα σ' αυτό, είχαν σχεδόν καταστροφή από την υγρασία του τόπου, αλλά το σώμα του αγίου ιεράρχου βρέθηκε άφθορο, καθώς επίσης και η αρχιερατική ενδυμασία και το μεταξωτό κομποσχοίνι του. Το χαριτόβρυτο σκήνος του, μετά την ανεύρεση του, άρχισε να χαρίζη τη θεραπεία σε πολλούς ασθενείς και να επιτελή ποικίλα θαύματα. Γι' αυτό η λαϊκή εκκλησιαστική συνείδησης του έδωσε την προσωνυμία του θαυματουργού.

Όταν η Ιερά Σύνοδος πληροφορήθηκε τα γεγονότα, απέστειλε επιτροπή, από τον μητροπολίτη Σουζντάλ Σίλβεστρο και τον αρχιμανδρίτη της μονής Σιμωνώφ Γαβριήλ, για να εξέταση το σκήνωμα του ιεράρχου Δημητρίου και να πιστοποίηση τις επιτελούμενες άπ' αυτό θαυματουργικές θεραπείες.

Μετά από εισήγηση της επιτροπής, στις 29 Απριλίου του 1757 η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ρωσίας συγκατέλεξε με πράξι της τον αοίδιμο μητροπολίτη Ροστώφ και Γιαροσλάβ Δημήτριο, κατά κόσμον Δανιήλ Σάββιτς Τουπταλα, στη χορεία των αγίων. Η μνήμη του τιμάται στις 28 Οκτωβρίου και η ανεύρεσης του αγίου σκήνους του εορτάζεται στις 21 Σεπτεμβρίου.

* * *

Ο άγιος Δημήτριος υπήρξε πρότυπο ποιμένος, αφοσιωμένου στη διακονία της σωτηρίας των ψυχών, πρότυπο ασκητού και ακτήμονος ιεράρχου, και πρότυπο εκκλησιαστικού συγγραφέως και λογίου. Την καρδιά του συγγραφικού του έργου αποτελούν τα "Τσέτ-μινέϊ". Για να τα σύνταξη χρησιμοποίησε τα Μηναία του μητροπολίτου Μόσχας αγίου Μακαρίου (1543-1563), αλλά και τις δυτικές συλλογές Vitae Sanctorum του Syrius και Acta Sanctorum των Βολλανδιστών. Το λογοτεχνικό τάλαντο του αγίου, σε συνδυασμό με την εύκολα αφομοιώσιμη γλώσσα του, έκαναν τα "Τσέτ-μινέϊ" δημοφιλέστατα στη Ρωσία, όπου γνώρισαν μεγάλη κυκλοφορία και πολλές επανεκδόσεις, παίζοντας σπουδαίο ρόλο στη διαμόρφωση της ρωσικής ευσέβειας.

Ανάλογη επιτυχία είχαν και τα κηρύγματα του αγίου Δημητρίου. Πολυάριθμες χειρόγραφες συλλογές τα έκαναν ευρύτατα γνωστά. Μέσα από τα κηρύγματα του ο άγιος δεν δίσταζε να καταγγέλλη την ανηθικότητα των συγχρόνων του (δεν φοβόταν να υπαινίσσεται μεταξύ αυτών και τον αυτοκράτορα Μέγα Πέτρο) και να στηλιτεύη την κοινωνική αδικία και την άνιση κατανομή των αγαθών.

Αν και δεν έμεινε ανεπηρέαστος από τα δυτικά ρεύματα, ο άγιος Δημήτριος παρέμεινε βαθύτατα προσηλωμένος στην Ορθοδοξία. "Ανήκει στην κατηγορία των ανδρών εκείνων - γράφει σχετικά ο Βλαδίμηρος Βοντώφ - πού προσπάθησαν με ειλικρίνεια, χρησιμοποιώντας το διανοητικό οπλοστάσιο της δύσεως, να εμψυχώσουν τη ρωσική Ορθοδοξία, πού είχε αρτηριοσκληρωθή μετά την εξασθένιση των δεσμών με την Ελλάδα και την Ανατολή, και μετά τους εσωτερικούς συγκλονισμούς, πού την έσεισαν από τον 15ο αι και έπειτα".

* * *

Το "Πνευματικό Αλφάβητο" είναι ένα μικρό έργο του αγίου Δημητρίου, μέσα από το όποιο χαράζει βασικές κατευθυντήριες γραμμές της ορθοδόξου πνευματικής ζωής, πού φέρουν έντονη τη σφραγίδα της σκέψεως δύο μεγάλων ασκητικών Πατέρων και συγγραφέων, του οσίου Ιωάννου της Κλίμακας και του αββά Δωροθέου (6ος αι.).

Το πρωτότυπο είναι χωρισμένο σε τριαντατρία κεφάλαια, όσα τα γράμματα του ρώσικου αλφαβήτου αλλά και όσα τα έτη της επιγείου ενσάρκου παρουσίας του Κυρίου.

Κάποιες επαναλήψεις, ταυτολογίες ή και Θεολογικές ασάφειες, όχι σπάνιες στους ρώσους εκκλησιαστικούς συγγραφείς της εποχής εκείνης, μας έδωσαν την ευχέρεια να κάνουμε ορισμένες περικοπές και συγχωνεύσεις κεφαλαίων και παραγράφων, και έτσι να προσαρμόσουμε το έργο στα εικοσιτέσσερα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου. Για τον ίδιο λόγο ανατρέξαμε και σε άλλα κείμενα του αγίου Δημητρίου, τα όποια χρησιμοποιήσαμε για τον εμπλουτισμό ή την αποσαφήνιση των σκέψεων του "Πνευματικού Αλφαβήτου".

Ελπίζουμε ότι μέσα σ' αυτό το μικρό βιβλίο, πού πληθωρικά χρησιμοποιεί την Αγία Γραφή και την ορθόδοξη πατερική σοφία και εμπειρία, κάθε αγωνιζόμενος πιστός θα βρη πολύτιμες συμβουλές για την πνευματική του ζωή· τόσο ο αρχάριος, πού θέλει να χάραξη την πορεία του προς τον ουρανό, όσο και ο προχωρημένος και έμπειρος, πού θέλει να ανασύνταξη τις πνευματικές του δυνάμεις και να συνέχιση με περισσότερο ζήλο τον αγώνα του, αγώνα "ου προς αίμα και σάρκα, αλλά προς τάς αρχάς, προς τάς εξουσίας, προς τους κοσμοκράτορας του σκότους του αιώνος τούτου, προς τα πνευματικά της πονηρίας εν τοις επουρανίοις" (Έφεσ. 6. 12).

* Παλαιόπισιοι ή ρασκόλνηκοι (ρασκόλ = σχίσμα): Ρώσοι σχισματικοί, οι οποίοι τον 17ο-18ο αι, χωρίσθηκαν από την Ορθόδοξη Εκκλησία, επειδή η Ιερά Σύνοδος της Ρωσικής Εκκλησίας, με πρωτοβουλία του πατριάρχου Μόσχας Νίκωνος, έκανε ορισμένες διορθώσεις και βελτιώσεις στα βιβλία της λατρείας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α - Πόλεμος λογισμών

Β - Θείος φωτισμός

Γ - Συνείδησις και διάκρισις

Δ - **Νηστεία και εγκράτεια**

Ε - Θείες και γήινες παρηγοριές

Ζ - Καύχησις και αυτοέπαινος

Η - Η ανθρώπινη δόξα

Θ - Υπερηφάνεια

Ι - Ταπείνωσις

Κ - Ανθρώπινη μηδαμινότητα και αδυναμία

Λ - Κατάκρισις

Μ - **Γέλιο και αργολογία**

Ν - Μετάνοια

Ξ - Μνήμη θανάτου και αδιαφορία για τα φθαρτά

Ο - **Ανάπαυσις της ψυχής κοντά στον Κύριο**

Π - **Φιλαργυρία και ελπίδα στον Θεό**

Ρ - Ζήλεια και φθόνος

Σ - Οργή και μνησικακία

Τ - Θλίψεις

Υ - Υπομονή

Φ - Οκνηρία στα πνευματικά έργα

Χ - Μυστική ένωσις με τον Κύριο

Ψ - Προσευχή

Ω - **Αγάπη προς τον Κύριο**

"*Η Άλλη Όψις θα ήθελε θερμά να ευχαριστήσει τον Καθηγούμενο της Ιεράς Μονής, για την ευλογία δημοσίευσης των αποσπασμάτων*"